

Second opinion – pasientens privilegium

Ivårt yrke har vi ikke vært vant til at pasienter sier de ønsker en ny vurdering fra en annen tannlege. Vi kan kanskje oppfatte det som kritikk, og at pasienten ikke stoler på oss. Ellers i helserverden er det derimot vanlig at det innhentes en second opinion. Dagens pasient er mer vant til å ta grep om eget liv, også når det gjelder helse. De har ofte klare meninger om hvordan de ønsker behandlingen, og har gjerne vært inne på nettet og sett på de muligheter som finnes. Vår oppgave blir da først og fremst å hjelpe pasienten med å sortere ønsker og muligheter på en fornuftig måte.

Hva kan sies å være den medisinske definisjonen på second opinion?

En second opinion er å få en vurdering av en annen kvalifisert (tann)lege eller spesialist for å fastslå en diagnose og diskutere en behandlingsplan gitt av primær(tann)legen, eller å få klarlagt alternativ diagnose og/eller andre behandlingsmuligheter.

Hva skal vi tenke på når vi blir bedt om å gi en second opinion?

De etiske reglene til NTF gir oss gode råd. Etter revidering av det etiske regelverk i 2011, er fokus ennå sterkere på pasienten i sentrum, mens kollegialiteten er tonet noe ned.

Det første vi må tenke på er at det fortsatt er stor kunnskapsasymmetri mellom den kyndige tannlege og den ukyndige pasient. Pasienten kan misforstå faglige termer. Vi skal derfor ikke uten videre forholde oss til det pasienten sier om primærtannlegens diagnoser og forslag uten å ha sett journalutskrift, røntgenbilder og behandlingsplan. Vi må ikke uttale oss på et mangelfullt eller feilaktig grunnlag. Pasienten har mulighet til å be sin primære tannlege sende deg røntgenbilder, kopi av journal og behandlingsplaner.

Dette skjer ofte leger i mellom. Ta kontakt med kollega ved tvil.

Å direkte kritisere en annen behandler diagnoser og behandlingsforslag er ikke å gi en second opinion.

Det beste vi kan gjøre, er å informere pasienten ut fra egen diagnose og nøkterne vurderinger, fundert på veilederen fra Helsedirektoratet om nødvendig og forsvarlig behandling. Pasienten vil da få en videre innfallsvinkel på situasjonen. Husk også at det alltid skal finnes en diagnose før en behandling foreslås. Hvis de to diagnosene/behandlingsforslagene er veldig divergerende, kan pasienten anbefales en third opinion, gjerne hos en egnet spesialist.

Positiv kritikk av den andre tannlegen er det selvfølgelig ingenting i veien for å uttrykke! Det kan gi en pasient den emosjonelle tryggheten han/hun innerst inne etterspør.

Det er viktig å huske på at det ikke finnes en «golden standard» i tannbehandling. Årsaken til dette er den store variabelen, pasienten. To pasienter med samme kliniske situasjon, kan kreve to forskjellige behandlinger. Vi er avhengig av pasientens lokale munnhulemiljø, evne til vedlikehold, bruk av tannsettet og ikke minst pasientens ønsker og meninger om sin tannhelse. Primærtannlegen kjenner pasienten bedre enn oss, og har derfor et bedre grunnlag til uttalelse.

Hva om vi finner den primære tannlegens diagnose/behandlingsplan åpenbart i strid med faglige eller etiske retningslinjer? Dette reguleres klart i de etiske reglens §12: Varsling.

Vi som behandlere kan også tidvis ha ønske om å få råd og vurderinger fra en spesialist eller annen kollega. Hvis vi ikke anonymiserer kasus, må vi alltid huske å innhente samtykke fra pasienten først.

Kan andre enn pasienten og tannlegen spørre om å få en second opinion? I utgangspunktet er det i orden hvis

personen har nøye kunnskap om pasienten og problemstillingen. Det er likevel viktig å merke seg at også her må samtykke være gitt av pasienten. Husk å journalføre informert samtykke!

Aktuelle paragrafer i NTFs etiske regler:

§1 Pasientens helse (2.setning)

Hensynet til pasienten må være overordnet andre hensyn.

§6 Fritt tannlegevalg (1.setning)

En pasient må fritt kunne velge tannlege.

§8 Pasientbehandling (1.-3.setning)

En pasient har krav på tannlegens råd og veiledning. Tannlegen skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra tannlegens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig. Overflødig eller unødig kostbar behandling må ikke finne sted.

§10 Kollegialitet (1.avsnitt)

En tannlege bør støtte og hjelpe sine kollegaer og medarbeidere. Kommentarer vedrørende en kollegas arbeid og vurderinger bør ikke meddeles pasienten på en slik måte at det unødig virker som kritikk. Hensynet til pasientens helse skal være overordnet.

§ 12 Varsling

Dersom en tannlege oppdager tegn til faglig eller etisk svikt hos en kollega eller medarbeider, bør han/hun først ta det direkte opp med vedkommende. Formen bør være varsom.

Tannlegen kan velge å ta saken direkte opp enten med lokalforeningen, administrativt overordnet eller aktuell helsemyndighet.

Kommunikasjon – kommunikasjon – kommunikasjon

Det er gjort flere kliniske forskningsstudier på hvorfor pasienter ønsker seg en second opinion.

Det kan for eksempel fylle et følelsesmessig behov – gi trygghet til pasienten og skape et klarere bilde av situasjon og alternativer. Hos andre kan kostnadsbesparelse være et behov – pasienten ønsker å utrede muligheten til å få gjort enklere eller billigere behandling.

De fleste studiene viser at pasienten sjelden søker å få en vurdering av en annen fordi de tviler på sin tannlege/lege, men fordi de er usikre eller misfornøyde med den informasjonen de har fått hos sin behandler. Det de oftest anfører, er at de ikke føler de har mottatt tilstrekkelig informasjon, eller at denne er gitt på en måte de ikke er fornøyd med. Igjen koker det ned til noe av det viktigste i vårt arbeid som helsepersonell, vi må ha en god og tydelig dialog med pasienten.

Som i alle situasjoner, må vi passe på å la hensynet til pasienten lede vårt virke. De fleste har sine egne ønsker og livsstilspreferanser. Dette må vi respektere, for det er alltid pasienten som skal leve videre med det som blir resultatet av behandlingen.

Husk å melde
adresseforandring
www.tannlegeforeningen.no